

۲۰۲۰/۰۳/۲۹

دیپلوم انجنیر سلطان جان کلیوال

پگ خیر تأسف آور و ناخوشایند:

نوت: با عرض معذرت اگر در این نویسته کدام اشتباه و کمبودی زبانی موجود باشند مرا ببخشید. زیرا به زبان دری کمتر تسلط دارم. با عرض حرمت)

همین امروز از سرویس خبری تلویزیون طلوع شنیدم که « دولت افغانستان به عضویت اتحادیه پی جهانی استخراج معادن پذیرفته نشد»

واقعاً این خبر برایم خیلی درد آور و ناخوش آیند بود. ازین سبب که خودم یک انجنیر معادن و جیولوجی هستم و تا حدی در باره تاریخچه استفاده از معادن کشور خود آگاهی دارم. ولی با تأسف با وجودیکه تاریخ استفاده از معادن کشور عزیز ما تا به قبل از میلاد می رسد، اما امروز نسبت نارسایی های گوناگون کشور ما حتی به عضویت اتحادیه استخراج جهانی معادن پذیرفته نمی شوند. در مورد تاریخچه استفاده از معادن کشور گفتیم، خالی از دلچسپی نخواهد بود تا نقاطی چند درین مورد با شما دوستان محترم شریک سازم.

در سال ۱۹۷۲ شاگرد صنف دوم انستیتوت پولیتخنیک کابل بودم. استادان مضمون جیولوجی عمومی ما پروفیسور سلاوین از اتحاد شوروی یکی از جیولوجستان بزرگ جهانی و پوهنمل حاجی محمد نوزادی که تا اکنون به فضل خداوند در قید حیات است و یکی از کادرهای برجسته مسلک جیولوجی و معادن بودند و هم چنان شاعر بلند مرتبه زبان پشتو بود. پروفیسور سلاوین گفت «من شنیدم که در اهرام های فراعنه مصر لاجورد کار شده است. این سخن برایم دلچسپ تمام شد زیرا نظر به معلومات ما در قاره افریقا معدن لاجورد وجود ندارند. بعداً از تحقیقات زیاد یافتیم که لاجورد کار شده در اهرام های فراعنه مصر از معادن لاجورد بدخشان بوده است»

همچنان در سال ۱۹۸۷ در ایالت راجستان هند در معادن سرب - جست به نام (زوار) کار پراکتیکی و تحصیلی می کردم که در کتابخانه معدن مذکور یک کتاب تاریخی راجع به دوره مغل ها به زبان انگلیسی به دستم آمد. خواندنش برایم دلچسپ واقع شد. در یک قسمت آن راجع به تعمیر تاج محل که یکی از عجایب جهان است، خواندم که «این تعمیر بی نظیر تماماً از سنگ مرمر ساخته شده است و تمام این سنگ های مرمر از معدن سنگ مرمر جگدک - سروبی افغانستان توسط فیل ها آورده شده است. این مرمرها دارای کیفیت عالی بوده و در مقابل عملیه هایی فرسایش مقاومت بلند دارد»

همچنان البیرونی عالم بزرگ افغانستان در مقطع دریای کابل به دریافت ۱۷ منرال مختلف موفق گردیده بود. بعداً جیولوجستان انگریز که با فوج انگلیس مانند (گریسباخ و هایدن) آمده بودند، جیولوجستان فرانسوی به سرکردگی (منسی)، جیولوجستان ایتالوی به سرکردگی (لاپرانت) هیئت جیولوجستان جرمنی به سرکردگی (فیورباخ) و غیره هم در مورد ساختمان جیولوجیکی، تشکل و انتشار منرال های مفیده در ساحه افغانستان تا اوایل قرن بیستم، کار های زیادی را انجام داده است که قابل تحسین می باشد.

در دهه پنجاه زمانیکه شهید سردار محمد داؤد خان به حیث صدراعظم شروع به کار نمود، به مطالعه معادن کشور توجه خاص مبذول داشت و بعد از بررسی همه جانبه در مورد مطالعه و سروی جیولوجی و معادن افغانستان با دولت اتحاد شوروی وقت قراردادی را به امضاء رساند و بنا بر همین قرارداد مطالعات منظم جیولوجیکی در افغانستان در سال ۱۹۵۸م آغاز گردید.

متخصصین اتحاد شوروی و افغانی الی سال ۱۹۷۷ توسط گروپ های منظم بدون وقفه به مدت بیست سال کار پر مشقت توانست که تمام جغرافیة افغانستان را به مقیاس (یک بر پنجد هزار) ۱:۵۰۰,۰۰۰ نقشه برداری نمایند. کار تحقیقات جیولوجیکی یک کار کمپلکسی بوده و متخصصین شوروی - افغان توانستند که در وقت نقشه برداری و به اساس تحلیل و تجزیه نمونه های مختلف در لابراتوار های داخل کشور و در اتحاد شوروی، نه تنها سترکچر احجار مختلف را برویت نقشه علامه گزاری کنند بلکه تمام انواع معادن را نیز برویت نقشه معدنی به مقیاس (یک بر پنجد هزار) نشانی و علامه گزاری نمایند. تا سال ۱۹۷۷ چنین کار بزرگ جیولوجیکی در ممالک همجوار افغانستان وجود نداشت. در ایام نقشه برداری تمام ساحه کشور در حدود بلاتر از (۱۲۰۰) معادن و ظهور تجمع منرال های مفیده کشف گردید. راپور جیولوجیکی این کار بیست ساله در (۱۱۸۵) صفحه و صدها ضمایم و راپور بخش معدنی و معادن کشف شده در (۷۲۹) صفحه با ضمایم متعدد آن به زبان های روسی، انگلیسی و دری تهیه شده و در آرشیف اداره جیولوجی و معادن کشور در کابل موجود است. (گرچه قسمت اعظم این آثار علمی که به صدها میلیون دالر مصرف تهیه و تکمیل شده بود در جنگ های تنظیمی از بین رفته، ولی قبل از آمدن مجاهدین مسلح به کابل، ما انجنیران اداره سروی معادن و جیولوجی تعداد زیاد این راپور ها را نظر به اهمیت آن به خانه های خود برده بودیم که در زمان تسلط طالبان دوباره به آن اداره تسلیم نمودیم)

بعد از سقوط رژیم طالبان، در سال ۲۰۰۳ م امریکا و انگلستان طور مشرک به احیای کار اکتشافی معادن افغانستان شروع نمودند. (من چون درین مدت در افغانستان نبودم، دقیقاً نمی دانم که امریکا کدام بخش کاری معادن را پیش می برد و انگلیس کدام بخش را؟ ولی در سال ۲۰۰۴ م که به کابل رفتم کارشناسان هر دو کشور را اداره سروی معادن و جیولوجی را مختصراً دیدم) و از معلومات مسؤولین اداره مذکور فهمیدم که پیش برد بخشهای عمده مثلاً تیپ معادن، موقعیت جغرافیة وی، سنجش ذخایر، شرایط کوهی و استخراجی و بالاخره تعیین و تکمیل راپورهای فزبیلیتی و تخنیکی معادن به دوش امریکا و تهیه مواد لازمه تحقیقی و خدماتی به دوش انگلستان بود. به هر صورت در سال ۲۰۱۱ م امریکایی ها راپورکار خود را که عمدتاً اکتشاف و زون بندی ها توسط فوتوهای هوایی در ایالت ویرجینیا به زبان انگلیسی در ۳۲۷ صفحه با ضمایم آن نشر نمود. این راپور که در حقیقت طور عمده تکرار همان کار قبلی متخصصین شوروی - افغان به طریقه نو و استعمال تکنالوجی جدید است، در شش بخش قرار ذیل تکمیل گردیده است:

- بخش اول : حاوی انتشار مواد منرالی افغانستان با نقشه ها و شناخت مقدماتی و تاریخ آن.
  - بخش دوم : شناخت ساختمان جیولوجیکی با تعیین تقریبی حدود کتله یی معدنی.
  - بخش سوم : شناخت خاصیت جازبوی، مقناطیسی و رادیومتریکی منرال های منتشره در ساحات مختلف افغانستان.
  - بخش چهارم : موقعیت منرال ها با در نظر داشت شرایط هایدروترمالی (حرارتی) و شناخت انعکاسات رادیو اکتیف منرال ها.
  - بخش پنجم : زون بندی منرال ها و تعیین ساحات دلچسپ منرالی از نگاه استعمال آن.
  - و بخش ششم : شناخت ساحات مشترک معدنی و انکشاف پوتنسیال های اقتصادی.
- بعد از اجرای همین امور اکتشافی در مورد معادن افغانستان بود که درامه خیالی عنصر و یا بهتر بگویم معادن (لیتیوم)، توسط رسانه های خبری امریکا پخش شد و به شکل کاملاً غیر مسؤولانه و غیر مسلکی به مردم عوام چنین تلقین نمود که گویا امریکای ها به اندازه یی معادن لیتیوم را در افغانستان کشف نمود که قیمت آنها به صد ها بلیون دالر میرسد و در صورت استحصال این عنصر و سایر معادن، افغانستان بالغ به یک تریلیون دالر خزینه را به دست خواهند آورد. ولی هرگز اینرا تذکر نداد که استخراج و استحصال معادن با این ارزش پولی چقدر مصارف و در کشور کوهستانی مانند افغانستان به چه گونه تکنالوجی ضرورت می باشند؟
- به هر صورت ازینکه در افغانستان فعلی هیچ اداره، مؤسسه دولتی و یا شخصی، نهاد، حزب و تنظیم وجود ندارد که غرق در فساد، بیروکراسی و استفاده جوی ناجایز نبوده باشد. بناءً به صورت قطعی میتوان گفت که در مورد نه پذیرفتن دولت افغانستان به عضویت (اتحادیه استخراج جهانی معادن)، هم دست افراد و عناصریکه همین اکنون هزارها معادن را خودسرانه، غیر قانونی و غیر مسلکی، استخراج و به چور و چپال گرفته اند، دخیل است. دلیل بزرگ این ادعا عبارت از تشریح نکردن شرایط جاری و ارایه نداشتن اسناد حقیقی راجع به معادن افغانستان به اتحادیه مذکور از طرف مسؤلین امور است. بدین معنی: اگر افغانستان عضو این اتحادیه شود در آن صورت اتحادیه مذکور مکلفیت خواهد داشت که در مورد حفظ ذخایر افغانستان تدابیر را اتخاذ نماید که دست این چاپاولگران را از چور معادن مذکور کوتاه سازند. بدین اساس این عناصر که حتمی در موقف های بلند دولتی قرار دارند زمینه ای را مساعد ساخته است که افغانستان عضویت این اتحادیه را کسب نکند.
- در حالیکه امروز تمام کشورهای دنیا، شرایط امنیتی افغانستان، عدم موجودیت یک دولت قوی، با ثبات، قانونمند، مسلط به تمام ساحه کشور، همچنان موجودیت مافیا و قاچاقبران ذخایر معدنی در افغانستان، فساد گسترده و غاصبین قومی و مسلح و مسلط در همه امور یومیه، به صورت دقیق باخبر هستند، پس این چنین شرایط حتمی به تمام جوانب اجتماعی یک کشور تاثیرات منفی خود را دارد. اما این هم یک حقیقت است که چنین شرایط در هیچ کشور دنیا دایم نبوده بالاخره پایان می یابد. و این به هیچ وجه معقول و قانونی نخواهد بود که کشوری با داشتن چنین شرایط از عضویت اتحادیه های گوناگون محروم شود. در حقیقت این یک ظلم و از نگاه کنوانسیون های مختلف همکاری های همه جانبه بین الدول ملل متحد یک عمل غیر حقوقی شمرده می شود، زیرا معنی این محرومیت اینست که چنین کشور باید تا ابدالابد در همین حالت ناگوار بماند. چون افغانستان کشوریست که نسبت به اکثریت کشورهای دنیا ذخایر بزرگ

معدنی دست ناخورده (صرف نظر از استخراج های خودسرانه قاچاقبران و مافیہ معدن) را دارند بناً بدون هرگونه مشکل تراشی باید به حیث عضو معتبر این اتحادیه شناخته شود.

اگر اتحادیه مذکور در شرایط خاص کنونی نمی تواند که در مورد تغییر شرایط کشور ما کمک رساند، ماهم درین مورد تقاضا نداریم، ولی اقلأ این را باید بپذیرد، زمانیکه ما به کنترل حالات کشور خود نایل شویم (که حتمی انشاء الله نایل میگردیم)، تا آن زمان کم از کم از تجربه های دیگران متخصصین و کادر های جوان مسلکی ما می توانند که به صورت نظری و عملی مستفید شوند و این حق ماست. به نظر ما این محرومیت به این می ماند که اگر یک شخص درین شرایط خاص به وایروس کرونا مبتلا شود، مذکور باید بدون هرنوع کمک و رهنمایی به فراموشی سپرده شود تا که بمیرد.

با در نظر داشت دلایل فوق و داشتن ذخایر بزرگ معدنی من به حیث یک عضو خیلی عادی خانه دان جیولوجستان و معدنچیان افغانستان که مدت بیست سال درین ساحه کار عملی را انجام نموده ام، از رهبری دولت جمهوری اسلامی افغانستان به صورت جدی تقاضا می نمایم، التجا میکنم و خواهش میکنم که به رهبری وزارت معادن و پترولیم جداً هدایت دهند که در مورد عضویت دولت افغانستان به اتحادیه مذکور آپیل (درخواست) دوباره نمایند تا در مورد فیصله خود تجدید نظر نمایند و کشور ما را به عضویت این اتحادیه قبول کند.

هم چنان از اکادمی علوم افغانستان، پوهنتون، پولیتخنیک کابل، پوهنتون کابل و غیره مؤسسات زیربط خالصانه تقاضا می کنم که این موضوع را در چوکات صلاحیت های کاری شان تعقیب کند و آواز خود را به سمع مؤظفین برساند. با تقدیم احترام.

یادونه:

که چیری گران لوستونکی و غواری چی د دی شاعر او لیکوال نوری لیکنی او سرودونو هم ولولی، نو کولای سی چی، پر انخور بانندی د «کلیک» په اجرا کولو سره د لیکونکی مقالی او مطالب د «آرشیف» فهرست ته، لار بنودنه تر لاسه کړی!